

REDACȚIA

Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

ABONAMENTUL

pentru Austro-Ungaria:

pe un an ..... 20 cor.
 pe 3/4 an ..... 10 cor.
 pe 1/2 an ..... 5 cor.
 pe o lună ..... 2 cor.

N-ri de Duminică pe an 4 cor.

Pentru România și străinătate pe an 40 franci.

Manuscrise nu se înapoiază.

TRIBUNA

ADMINISTRAȚIA

Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

INSERTIUNILE:

de un șir garmond: prima dată 14
 bani; a doua oară 12 bani; a treia
 oară 8 b. de fiecare publicățiune.

Atât abonamentele, cât și inserți-

unile sunt a se plăti înainte în Arad.

Telefon pentru oraș și comitat

Scrierile nebrancate nu se primesc

Anul VIII.

NUMER DE DUMINECĂ

Nr. 19.

LUMEA MARE ȘI ALEȘDUL.

Despre cele petrecute la Aleșd a mers vestea în lumea întreagă. S'a scris cu groază îndeosebi în Țeara Franțuzească, și pretutindeni unde oamenii se înspăimântă când aud că se varsă unde-va sânge nevinovat. Se înțelege, cum e obiceiul la asemenea prilej, lucrurile se măresc și ast-fel până-ce știrea a ajuns la Paris, din cei 30 Români împușcați s'au făcut 50, ear cât despre răniți, numărul lor abea se mai știe, așa e de mare.

Asta a supărat mult pe cei dela foile maghiare. Pentru-că în aceeași vreme când se scria cu groază despre împușcarea Românilor, Ungurii ori mai bine: stăpânirea ungurească n'a fost cruțată de loc, ci foile franțuzești o înfățișau într-o lumină nu se poate mai tristă. Oameni sălbatici, setoși de sânge, plini de ură, — eată cum li-s'a zis stăpânitorilor zilei. Ear pe Români i-au luat în apărare, spunând că zeu n'au de ce să fie mulțumiți cu stările de lucruri sub care gem și i-au și înfățișat ca pe niște «răsculați» împotriva sălbăticilor...

Ceea-ce a făcut apoi pe unele foi ungurești să se năpustească tot asupra Românilor, zicând că *fruntașii* acestora au umplut lumea cu acele vești rele despre Unguri. Puțin a lipsit ca pentru toate să nu s'arunce vina asupra Ligii dela București, care

caută toate prilejurile pentru a înegri pe Unguri.

Invinuirea aceasta este însă fără temei. N'a fost nevoie ca vre-un Român să ponegrească, ci a fost destul să meargă vestea *adevărată* despre cele petrecute la Aleșd, pentru-ca stările din țeara noastră să intristeze pe ori-ce om cu suflet curat. Doar însăși «Függetlenség» (dela 11 Maiu) scrie că: «Asta una e adevărat, că ceea-ce s'a petrecut la Aleșd e o neomenie mișelească, dar a invinui o nație întreagă pentru un lucru de care răspunzător este numai întâiul ministru, e o ticăloșie nemernică. Deși din fiecare întâmplare de acest fel iese la iveală adevărul, că fie-care țeară își are stăpânirea de care s'a făcut vrednică»...

Știm apoi, că, din parte-i, stăpânirea a invinuit îndeosebi pe *kossuthiști*, căci ei au fost cei cari au ademenit și prostit poporul adunat la Aleșd.

Mai mult de cât toate i-au supărat însă pe Unguri cele petrecute în Sfatul împărătesc din Viena, unde Marș deputatul Lupu a adus vorba despre vearsarea de sânge dela Aleșd și Ungurilor numai oameni de treabă nu li-a zis... A cerut apoi cu sftenicii d'acolo al împăratului să răsbune nelegiuirile și să nu-i mai lase pe oamenii puterii din Țeara-Ungurească a-și face de cap.

Noi înțelegem că celor dela foile ungurești li-e necaz când citesc cele-ce se scriu și se vorbesc în străinătate despre vearsarea

de sânge dela Aleșd. Vinovat însă, pentru toate acestea, nu este un singur Român. Ci dacă vor să fie cruțați în viitor Ungurii de ori-ce invinuire, mai ales foile acestora trebuie să-și schimbe purtarea. Să nu mai îndemne nici pe un deputat ungar ori doritor după deputăție să umble printre Români nevinovați, căutând să le stoarcă voturile făgăduind câte toate. Să ia la răspundere îndeosebi pe socialistii ovrei din Budapesta, cari și-au bătut joc de bieții Români.

Ce vedem însă? Pe mormintele celor împușcați la Aleșd nici nu a prins să încolțească iarba, ear prin spitale gem încă alții cari nu scapă cu viață, și eată socialistii își ridică din nou capul. Pună stăpânirea la răcoare pe acești ovreiași, apere cu tot dinadinsul poporul de apostolii mincinoși, — eată calea proprie a face să nu se mai vorbească în străinătate despre Ungaria ca despre o țeară cu moravuri sălbatice.

In chestia rentei dela Brașov prim.m dela un fruntaș, perfect în curent cu cele petrecute, un articol care tratează chestia din toate punctele de vedere. Și informațiunile acestuia, din isvor absolut autentic, confirmă cele scrise de noi: că dăut un de zile guvernul n'a dat renta din cauza excepțiunilor ce s'au făcut asupra socotelilor înaintate.

Vom publica acest articol în numărul nostru de mâine.

Cuvântarea M. S. Regelui Carol I

rostită la

Academia Română în 21 Martie 1904.

NICOPOLE

3

1396—1877—1902.

Partea a doua a acestui tractat amintește nevrând tractatul încheiat între Rusia și România în ajunul războiului dela 1877. Deși acest din urmă nu stipula o alianță, totuși faptul că trupele ambelor state au purtat luptă împreună îi dă o însemnătate mult mai mare decât cuprinsul său.

În luna Maiu, Sigismund pornește cu armata sa, intră în Țeara Românească prin trecătorile dela Bran și urmează drumul de alungul Oltului spre Dunăre, împrennă cu Mircea și ostașii săi. Turcii se aflau la Nicopole, însă țineau totodată și întăririle de pe țărmul stâng al Dunărei, în localitatea numită Nicopole Mică.

Aflând despre apropierea armatelor creștine, Turcii le eșiră înainte; fură însă respinși și siliți a se retrage repede la gura Oltului în pozițiunile lor întărite cu ziduri. Urmăriți de aproape de ostașii lui Sigismund și ai lui Mircea, Turcii sunt cu desăvârșire înfrânți și trec în grabă Dunărea spre Nicopole.

Pe când armatele creștine se pregăteau a trece și ele fluviul, Sigismund primi știrea despre moartea, la Oradia-mare, a soției sale, a reginei Maria, și temându-se de o mișcare în Ungaria, în favoarea Edvigei, soția regelui Vladislav al Poloniei și sora reginei Maria, încetă de odată cam-

pania cu gândul de a o reîncepe mai târziu, când îi vor sosi ajutoare mai însemnate din apus. Cu grabă dar apucă drumul înapoi spre Ungaria, unde găsi într'adevăr o mare fierbere în contra lui.

Mircea, adânc mâhnit de această neașteptată încetare a campaniei, care-l expunea singur la răsbunarea Turcilor fu nevoit a lua o atitudine ostilă față de Sigismund și a-i împiedeca retragerea la trecătoare.

Anul 1396 începe sub niște împrejurări, cari prevestiau întâmplări serioase.

Bizanțul era impresurat și tare amenințat de cetele Sultanului Baiazid. Situația împăratului Manoil II era critică. El adresă, ca și Sigismund, o chemare disperată Curților creștine spre a trimite ajutoare grabnice. Acest apel găsi un răspuns puternic; însă depărtarea cea mare, dificultatea comunicațiilor și greutatea de tot felul întârziară sosirea sprijinului. Totuși la începutul lui Aprilie, trupele Franței și Burgundiei intrunite la Dijon se pun în mișcare. Mii de cavaleri înarmați, tot atâția feciori și 6.000 simbrași călări și pedestri se aflau sub comanda celor mai ilustre căpetenii, ca tinărul Comite de Nevers; Ioan fără frică, fiul Ducelui de Burgundia; Comitele d'Eu; mareșalul de Boucicaut, un vechiu luptător dela Kosova, și alții mulți, purtând numele cele mai strălucite din nobilimea francesă.

La Ratisbona ei se întâlniră cu trupele germane, conduse de Ruprecht, palatinul Rinului, și de Frederic VI, Comitele de Zollern, burgrav al Nurembergului, și urmară drumul spre Buda, unde sosiră la începutul lui Iulie, împreună cu alte contingente din Anglia, Italia, Boemia și Stiria. În acelaș timp Franța și Veneția trimeteau vasele lor

în Marea Neagră spre a urma la gurile Dunărei, sorții războiului.

Preocupările deșteptate de această cruciadă dintre state, amuțiră cetele apusene și lăsară loc numai spiritului de jertfe ce impunea scăparea creștinătății ca și cum ar fi fost atunci un fel de presimțire că acești năvălitori vor putea vre-odată să doboare crucea de pe turnurile Sfintei Sofii și să amenințe chiar capitala Austriei.

Sigismund contoposte trupele sale din Ungaria, Croația și Bosnia cu falnica armată din apus și în luna August pornește din Buda în fruntea ei. Urmat de un calabalac îngrozitor, în mare parte ne trebuincios pentru războiu, cu greu sosește la hotarul Olteniei, unde Mircea vodă, tot credincios tractatului din Brașov, îl întâmpină cu oștile sale.

Sigismund are acum 70.000 luptători, trece Dunărea în jos de podul lui Traian și se îndreptă spre Vidin care cade în mâinile sale. La Rahova înfrânge pe Turci după mai multe zile de lupte crâncene.

La 12 Septemvrie toată armata se află sub zidu ile cetății Nicopole, unde Turcii se concentrase sub bătrânul și războinicul Toganbeng. Sigismund ordonă impresurarea. Toate încercările de a se lua cetatea cu asalt sunt zadarnice și armata creștină este oprită în mersul ei înainte.

La 27 Septemvrie sosi vestea în tabăra creștină că Sultanul Baiazid să apropie de Nicopole. Deși necrezători, creștinii nu întârziară a se convinge de adevăr.

Baiazid, înștiințat prin o scrisoare către împăratul Manoil, căzută în mâinile lui, că Sigismund înaintează spre Constantinopole, ridică repede trupele sale de pe malul Bosforului, trece Balcanul

Despre introducerea limbii românești în biserica Românilor.

Discurs rostit la 21 Martie (3 Aprilie) 1904
în ședință solemnă a Academiei române din
București

sub președinția
M. Sale Regelui
de
Ioan Bianu.

(Urmare).

III.

Activitatea literară bisericească dintre anii 1560 și 1582 a produs o slabă mișcare în lumea românească de atunci și mai ales în cler, care a continuat a se ține strâns de tradiția seculară slavonă.

Șese-zeci de ani nu s'a mai făcut nimic pe acest teren; de sub teascurile tipografice nici dincoace de Carpați nu au mai eșit nici cărți românești pentru înțelesul Românilor, nici cărți slavonești pentru slujba bisericii lor. Cărțile românești tipărite de Coresi și de contemporanii lui s'au împrăștiat și au rămas în întunecimea uitării, de unde le-a scos de abia în zilele noastre Cipariu, părintele filologiei românești, pentru a desgrota din ele formele vechi ale limbii.

Lucrarea se reia la 1635 deodată de amândouă laturile Carpaților și este dusă iarăși timp de 20 ani până la 1656 cu scopuri mai lămurite spuse și într'un spirit războinic ofensiv și defensiv mai deschis de cât în epoca lui Coresi.

Acțiunea românească și ortodoxă a fost dezvoltată în Țeara Românească cu spriginul statornic al lui Mateiu Vodă Basarab, fiind ajutat în scurtul timp de trei ani (1643—1646) de o asemenea lucrare făcută în Moldova cu ajutorul lui Vasilie Vodă Lupu.

Lucrarea dezvoltată în Principate era acum necesară pentru a apăra biserica ortodoxă strămoșască, pentru a apăra o parte a neamului de cucerirea religioasă cu care era amenințat din partea Ungurilor calvinii a-tot-puternici în Ardeal, în timpul domniei puternicului principe George Rákóczi și a fiului și urmașului acestuia.

Cele două domnii românești contemporane au fost dintre cele mai mai lungi, relativ mai liniștite și mai fericite pentru greu muncitele noastre Principate. Era deci natural ca și învățăturile să fie mai îngrijite, căci îndemnul veniau și de o parte și de alta din cele ce vedeau ai noștri preste hotar — cei de

la Târgoviște, la capitala Ardealului Belgrad, la Brașov și la Sibiu, — cei dela Iași, în Polonia cea strălucită și la Kiev. Un mare prelat ortodox și român, de neam domnesc, Petru Movilă dela Kiev, apare ca îndemnătorul și ajutorul de căpetenie pentru cultivarea cărții de ai noștri în acest timp; dela dînsul aduce Mateiu Basarab tipografie și tipografi, „oameni învățați pe de-o parte în sfințele scripturi și pricepuți pe de alta în meșteșugul acesta al tipografiei“, — cum se spune în scrisoarea de închinare a celei dintâi cărți, tipărite la 1635; și așează întâiu în mănăstirea dela Câmpulung, unde se tipărește la 1635 întâia carte, urmată de altele la 1642 și 1650; altă tipografie este așezată la Govora, unde se tipăresc cărți la 1637, 1640, 1642; apoi la mănăstirea Délu la 1644, 1646, 1647; în sfârșit în capitala Târgoviște în 1646, 1649, 1651, 1652.

Fără îndoială tot dela Petru Movilă a adus și Vasile Lupu tipografia așezată în mănăstirea Trei Sfetitele din Iași, care a lucrat numai 3 ani, 1643—1646 și a tipărit numai trei cărți.

Multe feluri de trebuințe au îndemnat pe înțeleptul Mateiu Vodă să aducă ear tipografia în țeară, unde lucrase atât de frumos în secolul precedent; dar fără îndoială că un puternic îndemnător întru aceasta a fost lumina celui timp, Udriște Năsturel, fratele Doamnei Elena, bărbat învățat, cu știință de multe limbi, care traducea din latinește în slavonește și din slavonește în românește, și care a fost conducătorul activității literare din timpul acelei luminoase domnii.

Evenimente din afară veniau asemenea să îndemne o curte luminată și patriotică, cum a fost a lui Mateiu Vodă, să se ocupe de aproape cu biserica, în care pe atunci era concentrată întreaga viața intelectuală a țării, și să se folosească de binecuvântatul meșteșug al tiparului, spre a răspândi în cler și între puținii cărturari profani cărți multe — se înțelege religioase — în dar sau mult mai estin de cât copiile făcute cu mâna prin mănăstiri.

Protestanții continuau lupta cu catolicii și au întins-o și în stîmna ortodoxă. Inșăși Patriarhia din Constantinopol fusese învăluită în aceste lupte înverșunate, în cari armele nu mai erau argumentele teologice, ci intrigile cele mai veninoase. Patriarhul Ciril Lucaris își perduse scaunul, și biserica ortodoxă de răsărit ferbea între însinuarile și ispitele pe cari i-le suflau, într'o ureche protestanții, în cealaltă catolicii, unit împotriva altora.

Principatele noastre românești nu numai că nu au rămas în afară de aceste ferberii, ci din potrivă ele au slujit ortodoxiei de port de mântuire, de loc liniștit și adăpostit, în care

să se descurce intrigile, să se desamețească capetele, spre a se feri de nouă sfișieri și de frământări viitoare. Pentru aceasta s'a ținut la 1641 sinodul dela Iași.

Preste Carpați, în Ardealul vecin și românesc, Calvinizii Unguri fiind a-tot-puternici, căci aveau în mână tronul și stăpânirea, au început o lucrare directă asupra Românilor, spre a-i supune prin măsurii tot mai tari sub stăpânirea bisericii lor. Acțiunea aceasta este fără asemănare mai puternică decât cea din secolul precedent. La 1640 se tipărește românește Catechismul calvinesc, la 1641 se retipărește Cazanica cea mare a lui Lucas Hirscher dela 1581, Noul Testament la 1648, Psaltirea la 1651. Inșăși Principele Gheorghe Rákóczi a dat poruncă și ajutor pentru tipărirea acestor cărți românești socotite necesare pentru a pregăti pe Români pentru calvinizare. Nu atât prin convingere și prin cărți voiau însă Calvinii puternici să atragă pe Români, ci prin poruncă, prin puterea statului care le era în mână. Pentru aceasta a dat Principele Rákóczi și diploma din 1643, prin care poruncește Românilor și episcopului lor să primească și se răspândească învățăturile calvine, și în locul întâiu să propovăduască cuvîntul lui Dumnezeu în limba românească înțeleasă de popor.

Conducătorii principatelor și ai bisericii ortodoxe românești nu puteau sta nepăsători față de siluirea ce se făcuse Românilor de preste Carpați, frați de neam, de limbă și de religie a căror biserică era din timpuri nepomenite, atârnată de mitropolia Țării Românești. În fruntea luptei în potruva acțiunii calviniste s'a pus Varlaam Mitropolitul Moldovei, cu toți prelații amânduror Principatelor, cari s'au strîns în Sinod la 1645 și au tipărit în același an românește cunoscutul Răspuns în potruva Catechismului calvinesc dela 1640. Acțiunea pentru împedarea calvinizării s'a continuat apoi indirect prin puternica influență pe care Principatele au avut-o totdeauna la Români de peste Carpați.

S'a spus că: „pe timpul lui Mateiu Basarab și Vasile Lupu se petrece un eveniment din cele mai însemnate pentru istoria culturală a poporului român. Se introduce în slujba „obștească și oficială a bisericii limba română în locul celei slavone întrebuintate până atunci“. Această afirmare s'a repetat de multe ori și trece drept un adevăr stabilit; ea nu este însă conformă cu faptele.

Este destul să privim lista cărților tipărite în Țeara Românească între 1635 și 1652, spre a ne încredința că lucrurile stau altfel. Din toate tipografiile lui Mateiu Vodă, pentru cari cumintele Domn făcuse în țeară și moară de

— se zice prin Șipea — și apucă drumul spre Nicopole.

Văzînd primejdia ce-l amenință, neascultarea ce domnește în rîndurile armatei creștine, Sigismund întrunește pe toți fruntașii la o constătuire spre a hotărî ordinea și planul de luptă. Părerea lui era ca Mircea cu ostașii săi să deschidă lupta. Francezii se împotrivară, cerînd pentru dinșii cîntea de a fi pe întâia linie. Cu toate sfaturile stăruitoare și experimentate ale mareșalului Boucicaut de a se supune dispozițiilor luate, cea mai mare parte a francezilor, și mai ales comiții d'Eu și de Nevers, se înflăcărară și mai mult declarară că ar fi o ofensă pentru nobilimea din Franța și Burgundia, dacă ar ceda pasul altora. Din nefericire, înțelepții fură siliți a se închina.

Ordinea de bătae fu următoarea: pe linia întâia cavalerii francezi și burgunzii; pe linia doua boemii și bosniacii; pe a treia germanii, ungurii și alții sub comanda palatinului Ruprecht și a Comitei de Zollern. La aripa dreaptă Mircea cu românii; la stînga Ștefan Lascovici cu croații. Porunca era ca trupele să aștepte în această formație înaintarea vrășmașului pe șesul dintre Dunăre și Ozem (Osma).

În seara de 27 Septembrie, armata lui Baiazid se afla întrunită în o mare tabără, la 7 kilometri de Nicopole. A doua zi ea era gata de luptă. Sultanul se găsea în centru cu 20—30.000 ienicerii, adăpostii prin palancii, și 30.000 spahii; în dosul dealurilor stăteau ascunși încă 30.000 călărești.

În nerăbdarea și nesocotința lor, cavalerii francezi fără a aștepta ordinul de atac, se aruncă c'un avînt nebun asupra primilor călărești vrăș-

mași ce se ivesc. Năvala lor e așa de puternică, în cât Turcii se retrag în desordine. Îmbărbătați de această izbândă, Francezii descălecă după obiceiul lor, înaintează pe jos, dau palacele la pămînt și atacă pe ienicerii cu o furie neînfrîntă. Ienicerii sunt puși pe fugă, în fuga lor dau peste călărimea turcească, care în parte se ia după dinșii.

Cavalerii francezi, în loc de a se întoarce spre a încăleca, merg orbește înainte; folosindu-se de această îndrăzneală, Sultanul asvirle toată rezerva sa asupra lor; îi inconjoară ușor și-i măcelărește fără milă. Cei mai mândri vlăstari ai nobilimei franceze sunt culcați la pămînt. Comitele de Nevers, Conetabilul d'Eu și Mareșalul Boucicaut sunt prinși.

Această nenorocită întempleră hotărî soarta campaniei. Spaima intră în rîndurile armatei apusene, care fu sfărîmată de spahii. Zadarnic se încearcă Mircea a se împotrivi; la aripa stîngă Ștefan Lascovici cu croații părăsește lupta, plătind mai târziu cu capul său, neîncetatele sale conspirații în contra lui Sigismund.

Regele înconjurat de unguri, germani și boemi caută a scăpa situația. Hordetele se îndreptăză spre el, năvala lor e zdrobitoare; o învălmășală sîngeră se desfășură; mil de luptători creștini sunt secerați de baltagele și iataganele Turcilor.

Rîndurile creștine sunt sparte, călăreștii dușmanii pătrund până aproape de Sigismund, a cărui viață e în pericol. Comitele de Zollern îl apără cu trupul său.

În acest moment, contingentul sârbesc cu cneazul Lazarevici, care păstrase până atunci a-

titudine nehotărîtă, intră și el în luptă în contra creștinilor, după-cum de altmîntrelea era ținut față de Baiazid, în urma uciderii Sultanului Murad I. la Kusova. Infrîngerea cruciaților era desăvîrșită: 10.000 dintr'înșii zăceau la pămînt; din partea Turcilor numărul morților era îndoit. În furia sa de o pierdere așa de mare, Baiazid ordonă ca toți prizonierii să fie uciși; numai Comitele de Nevers, Conetabilul d'Eu și Mareșalul Boucicaut sunt cruțați și mai în urmă desrobiți cu mare preț.

Regele Sigismund, Palatinul și comitele de Zollern ajung cu greu până la Dunăre unde, fugind pe o luntre sub o ploaie de săgeți, sunt primiți pe un vas venețian și duși în Dalmația. De acolo Sigismund se întoarce în Ungaria.

Așa se sfîrși această memorabilă și nenorocită campanie care puse mai toată creștinătatea în doliu.

Printre urmările ei una a fost de mare însemnătate pentru casa Zollerniană, care cu drept cuvînt poate privi acest războiu ca punctul de plecare al înălțării sale; această urmă fu recunoștința Regelui Sigismund către comitele Frederic de Zollern, pe care i-o arată căți-va ani mai târziu.

După moartea regelui imperiului German, Ruprecht, fiul palatinului care combătuse la Nicopole, se deslănțuiră strașnice rivalități pentru succesiune la tronul imperiului.

(Va urma.)

hârtie, au eșit 17 cărți, — 9 slavone, 5 românești, și 3 amestecate. Aceste cărți trebuiesc deosebite după cuprinsul și scopul lor în: a) cărți de ritual, de slujbă b) cărți de cetire sau de învățatură religioasă și profană. Cele cinci cărți tipărite românește sunt numai cărți de cetire: trei cazanii și două cărți de legi, nici o singură carte de slujbă religioasă; între cele 9 cărți tipărite slavone sunt trei de cetire (două edițiuni de Psaltire și Imitația lui Christos) și șase cărți de slujbă: Liturgia, Molitvenicul, Antologhion sau Mineiul ales, Triodul înflorit, Penticostariul — adică toate cărțile trebuitoare preotului la slujbele bisericesti în biserică și afară.

Din această enumerare se vede lămurit că Mateiu Basarab nu a scos limba slavonească din Biserică, ci mai vartos a păstrat-o în tot ritual, în toată slujba bisericască. Și mai puțin se poate atribui această reformă lui Vasilie Lupu, din a cărui tipografie au eșit numai trei cărți: Cazania, Șapte taine și Cartea de legi, cari nu au nici o legătură cu slujbele religioase ale bisericii.

Nici nu putea avea în gând atunci Mateiu Vodă să facă atunci această reformă. Limba slavonească era de veacuri singura limbă bisericască la Români, aceasta limbă era legătura vie între toți creștinii ortodocși: Români de la Dunăre și din Carpați și Slavii Bulgari și Sârbii din Peninsula Balcanică. Dela căderea lor deplină sub stăpânirea Turcilor, popoarele creștine de peste Dunăre își îndreptau priviri de speranță spre noi; 40 de ani înainte de Mateiu Vodă ele au tresărit la lucirea paloșului al lui Mihailu Viteazul și speranțele de mântuire s'au întors și mai mult spre țerile românești. De aceea Mateiu Basarab la 1637 și 1638, tipărind de două ori Psaltirea în slavonește spre a o împărți în dar tuturor acestor popoară, adresează domnescul său cuvânt așa: „dreptcredinciosului și evlaviosului neam al patriei noastre și alte neamuri înrudite cu noi după credință și având același vestit dialect slavonesc ca limbă, și cu deosebire Bulgarilor, Sârbilor, Ungrovlahilor, Moldovlahilor și celorlalți“.

Însăși Doamna Elena face cheltueala pentru a tipări Triodul înflorit și Penticostariul la 1640 în slavonește, pe care îl închină călugărilor sîrbi din S-tul Munte al Atonului.

Către sfîrșitul domniei bunului și înțeleptului Mateiu Vodă se face un pas însemnat înainte: în anul 1650—1652 s'au tipărit trei cărți pentru slujbe bisericesti cu totul speciale: Înfirmormentarea preoților (1651), Sfîntirea bisericilor (1652). Aceste cărți nu mai sunt făcute pentru tot clerul ortodox, slav și român, ci nu-

mai pentru preoții și arhierii români, dar și într'însele se cuprind dovezi neîndoioase că nici gând nu fusese în această epocă de-a introduce în slujbele bisericii limba românească în locul celei slavone. Românește s'au tipărit în aceste cărți numai arătările tipicului, adică instrucțiunile cum trebuie să se facă slujba, cântările și rugăciunile rămânând toate în slavonește.

Mitropolitul Ungrovlachiei Ștefan, care a tipărit la 1651 cartea despre Botez și mir, pune în fruntea ei o lungă prefață și spune lămurit că preoții țării sunt în neștiință și că se face mare imputare țării și preoților „mai vîrtos de către hulnicii de lege“ — evidentă aluzie la Calvinistii din Ardeal — „cum nu știm slujii tainele sfintei Biserici“; de aceea „gândiți — zice Mitropolitul — „să iau imputarea lui batjocurilor „de asupra acestei țerișoare“ și a tipărit „nu cum au fost până acum slovenește tipicurile“, „ci tot românește toate pe rînd“. atît era de puternică ținerea la tradiția slavonească, încât și numai pentru stăta Mitropolitul întimpină o puternică opoziție, căci zice: „de am mai dres rînduialele și le-am propus românește... nu să cade voue... să vă înponcișăți și să vă scârbiți în potrița păstorului vostru“.

(Va urma)

Răsboiul ruso-japonez.

Paris, 11 Maiu. «*Matin*» primește din Petersburg știrea că Rușii ear au suferit o înfrângere grozavă în strîmtora Motien din munții aproape de Mukden. Intre cei omoriți ar fi și generalul Sasulici.

O altă oștire rusească a fost bătută de generalul Kuroki lângă Vasingtjen. Rușii au avut și aici pierderi foarte mari.

Tokio, 12 Maiu. *Admiralul Togo raportează: Incepînd dela 6 Maiu, auzim într'una detunături mari dinspre Port-Arthur. Credem că aceste detunături nu pot fi de cît sgomotul cauzat de aruncarea în aier a corăbiilor de răsboiu ruse. Se știe, că Rușii au decis să nimicească tot ce este în Port-Arthur când vor vedea că nu mai pot să apere orașul, cetatea și portul.*

Cifu, 12 Maiu. Știri sosite aici vestesc că Rușii au aruncat în aer corăbiilor lor din Pot-Arthur.

Japonezii au impresurat Port-Arthurul și-l bombardează strașnic.

Petersburg, 13 Maiu. Sensație mare a pricinuit faptul, că la societatea Crucea Roșie d'aici s'a descoperit un furt d'un milion rubl. Bani i-a jucat în cărți și la bursă generalul Spedov, favoritul Țarinei văduve (care a și pus din ai săi bani la loc). Părtași mai sunt la delapidare prințul Galitzin și contele Landsky.

Un erou.

În raportul său către Țar, generalul Kuropatkin, narează un act de un eroism extraordinar, săvîrșit de preotul regimentului 11.

Cînd acest regiment se afla prins între două diviziuni japoneze, în punctul culminant al luptei, șefii fiind răniți, preotul luă comandamentul, înfigînd crucea într'o baionetă.

Eată la ce acte admirabile poate împinge o credință adîncă și curată!

De sigur răsboiul e un prilej de deslănțuire a tuturilor instinctelor sălbatice cari zac în stare latentă în sufletul omenirii, moștenire apăsătoare a veacurilor de sălbăticie și omucidere. În răsboaie se înscriu actele cele mai crude și mai barbare, cari dacă s'ar comite în timp de pace, ar indigna opinia publică și ar stabili autorilor reputația de criminali.

Alături însă cu actele brutale, alături de instinctele sălbatice ce trezește zăsboiul în sufletul omului, el mai deșteaptă în sufletele nobile cele mai frumoase mișcări și împinge la acte extraordinare.

Îmi închipui în acest modest preot un slav blînd și visător, indulgent duhovnic al celor păcătoși, ertător cu greșelile altora, dar nemilos cu sine însăși, incapabil de a vîrsa o picătură de sânge, nu a unui om, ci a unui pui de găină. Acest mistic, acest om blînd și pios, pierdut în reverii religioase, se transformă deodată în erou, se transfigurează prin minunea credinței și a dragostei de patrie într'un om extra-ordinar.

Inchipuiți-vă pe un fond de fum și sânge, de cadavre și de agonii, un preot care cu un gest larg și sublim înfige crucea într'o baionetă și strigă:

— Înainte!

Inchipuiți-vă această scenă, și spuneți-mi, nu dacă ați văzut dar că ați citit unde-va o scenă de o măreție atît de sguduitoare? Obs.

NAPOLEON BONAPARTE.

(Urmare).

Și minunea aceasta totuși se întîmplă. În 15 Maiu anul 1800 sosi oștirea franceză la poalele muntelui Sant-Bernard și după trei zile se termină și trecerea. Francezii trebuiră să învingă greutatea aproape de neînchipuit. Călăreții erau nevoiți să conducă printre prăpăstii caii, tunurile au fost demontate și le-au transportat în această stare cu chin și vai lăsându-le din înălțime cu frînghiile; trăsurile de muniții și proviziuni au trebuit de-asemenea desfăcute.

Comandantul suprem al Austriacilor, Melas, se pomeni numai de-odată, că Francezii sunt la spatele lui, l'au despărțit de spitaluri, magazii, rezerve. La începutul unei luni porțile capitalei italiene entuziasmate se deschiseră înaintea lui Bonaparte, care ordonă îndată restituirea republicei Cisalpine, răsturnată din partea Austriei. În 9 Iunie trecu apa râului Po și bătu zdravăn armata împărătească. În 14 ajunse pentru a doua oară trupele împărătești în retragere pe câmpia dela Marengo.

Melas știa bine, că dacă nu poate să-și taie drumul printre Francezi, atunci e pierdut împreună cu întreaga-i armată. Lupta a fost deci foarte violentă, pe viață și pe moarte. Austriacii respinseră de patru ori îndărăt pe Francezi și de patru ori reînnoiră aceștia atacul. Dar repetițiile șarjări ale cavalerimei austriace rupse în fine șirurile trupelor republicane. Deja începură a se retrage Austriacii în goană; gurile a sută de tunuri vîrsau gloanțe ucigă-

toare asupra celor, ce se retrăgeau. Diviziile de armată împrăștiate, răniți mutilați și morți acoperău câmpul bătăliei.

Lupta se părea deja pierdută pentru Francezi și Melas trimisese deja și o ștafetă la Viena cu vestea învingerii. Tocmai atunci sosește divizia lui Dessaix, care auzise din depărtare bombardarea și se grăbește în ajutorul generalului său. Bonaparte se aruncă în brațele tînerului său amic, ear acesta năvăli entuziasmat în foc, strigînd cu însufletire: „Trăiască republica! Trăiască conzul-prim!“ Bătuții se reculeg în dosul trupelor lui Dessaix și exemplul vitejesc al acestuia dă grenadirilor nou curagiu. Dessaix cade mort în frontul diviziei sale, dar grosul armatei austriace e spart și generalul Zach, șeful statului-major, fu prins împreună cu 6000 de grenadiri. Cavalerimea cea grea a lui Kellermann și voluntarii lui Bessières dau Austriacilor lovitura mortală.

Prin bătălia dela Marengo Francezii au recăștigat dintr'odată Piemontul și Lombardia. Întăiul conzul se reînnoare cu triumf în Paris. Dujmanul din afară bătut, rescoalele dela Vendée și Bretagne înecate în sânge pentru totdeauna, și Bonaparte era reînțemeietorul Franței. Strălucita serbare națională ținută în 14 Iulie pe câmpul Marte de lângă Paris, uni din nou pe reprezentanții revoluțiunii, ca și cu zece ani înainte, cînd depuseră jurămîntul: Victorie sau moarte! Fii Franței s'au ținut de jurămînt. Revoluția triumfă d'asupra bătrînei Europei și trimișii oștirii desfășurară mândri stindardele luate înaintea celor trei conzuli. Și cu drept cuvînt puteau s'o tacă aceasta.

VII.

Schimbări. Conspirațiile royalistilor și republicanilor. Mașina infernală. Pacea de Luneville și Amiens. Reintroducerea religiei catolice. Bonaparte conzul pe viață. Noui conjurațiuni.

Ajuns la un grad așa de înalt al puterii, vechiul general republican începu din ce în ce să adopteze ideile monarchice. Deși figura ca reprezentantul revoluției încă, totuși faptele lui desminteau existența republicei. Înființă în jurul său o adevărată curte în palatul Tuilleriesilor, unde au reînviat deja obiceiurile și formalitățile din vremea regiilor. Damele începură să se prezente acolo cu părul pudrat, ear bărbații veniau la audiență în haine tivite cu aur. S'a sfîrșit cu simplitatea republicană. În locul titulei de „citoyen“ intră în vigoare carășii vechiul „monsieur“.

Rămășițele vechii aristocrații se concentrau împrejurul primului conzul. Mulți dintre royalistii emigrați se reînnoaseră. Aceștea credeau, că steaua lor a strălucit din nou și Bonaparte va reînțemeia tronul regesc de demult. Cugetau, că un om așa de ambițios și mândru, ca el, va putea fi servitorul Bourbonilor.

Dar cînd văzură, că acest guvern al puterii și ordinii nu va servi de treaptă mijlocitoare vechii monarchii și Bonaparte plănuește cu totul altce-va, de cît reintroducerea domniei Bourbon, se întoarseră acum cu atît mai amenințător în potrița lui. Ne fiindu-le însă mai

Un binefăcător.

Domnul avocat *Emanuil Ungurean* a depus la cassa Consistorului din Arad suma de 1000 coroane, ca basă pentru înființarea unui fond al școlii de fete cu internat din Arad. Sperăm, că va afla urmași în nobilul său zel.

Precum suntem informați ancheta delegată pentru îngrijirea acestei școli încurând va lua demersuri pentru augmentarea susamintitului fond.

Acum câțiva ani încă se interesă dl Ungurean dacă tinerimea dela institutul ped. teol. din Arad are vr'un fond pentru spriginirea studenților săraci și când află că lipsește un atare fond fără de-a mai face gură, puse la direcțiunea institutului 400 cor. care să servească de basă la un fond de ajutorare al tinerimei.

Și ce s'a întâmplat? „Victoria“ veni de 3 ani încoaci tot câte cu 500 cor. și înființă fondul „Victoriei“ tot cu acea mențiune, va să zică fondul „Victoriei“ astăzi stă la 1500 cor., ear' directorul actual al institutului întreprinse o colectă și fondul tinerimei dela institutul ped.-teol. din Arad astăzi face 7000 coroane.

Eată ce răsări din impulsul sentimentelor altruiste ale d-lui Emanuil Ungurean, îmbrățișate de direcțiunea „Victoriei“ și a direcțiunii institutului cu atâta căldură.

În socoțile Consistorului aradan, mai aflăm și *fundatiunea Mitra Ungurean* care astăzi face 6461 cor. 49 fil. Aceasta înseamnă că dl Ungurean și memoria dulcii sale mame a legat-o de școală, căci fundatiunea dată spre administrare Consistorului aradan este menită pentru ajutorarea școlii din Timișoara. Întru atâta iubește dl Ungurean școala românească.

A mai înființat dl Ungurean și *fondul alumneului din Timișoara*; dar' în Timișoara să petrec altfel lucrurile cu creațiunile oamenilor de inimă și darnici. În Sinodul din Arad din an în an isbucnește indignația asupra chiverniselei gazdelor cari

înlocuesc acum pe dl Ungurean la acel institut.

Și dacă stânga ar ști de ceea ce dreapta d-lui Ungurean a vărsat pretutindenea unde a fost vorbă de școală și de dascăli și învățăceii acelor școli — lung ar fi registrul acelor darnici; pare-mi-se nici în coloanele acestei foi nu ar încapa.

Amintim totuși că pentru Casa Națională din Sibiu a dat 1000 coroane, ear' pentru Asociație, unde este membru fondator, a dat și ostenit ca nimeni altul.

Lung îl fie dar' și firul vieții și îmbelșugată binecuvântarea cerească ce i-o implorăm și la acest nou dar adus pe altarul culturii românești.

La mormântul lui Barițiu.

Vineri (6 st. n.) s'a făcut în Sibiu sfințirea monumentului ridicat la mormântul lui *George Barițiu*. De unsprezece ani doarme somnul de vece în mormântul său de lângă biserica gr.-cat. din Sibiu fostul president al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“, fostul president al „Academiei române“ din București, luptătorul sincer pentru luminarea poporului român și înțeleptul scriitor al istoriei suferințelor aceluși popor, — fără să fi avut până acum la mormânt un monument cât de modest, o cruce deamnă de vrednicia vieții sale consacrată neamului său. Abia acum, rudeniile mai de aproape: fiicele, nepoții și nepoatele, au împlinit ei ceea ce obștea nu a împlinit, ridicând la mormântul lui Barițiu un obelisc de granit cu efigia în bronz a lui Barițiu și cu inscripția: „Lui George Barițiu 1812 — 1893 în semn de pietate, fiicele, nepoții și nepoatele“.

Sfințirea acestui monument împreună cu oficierea de parastas pentru odihna sufletului răposatului, s'a făcut Vineri, în prezența unui public ales, prin preoții de religie reșosatul: Nicolae Togan, protopop gr.-cat. în Sibiu, Arsenie Bunea, secretarul comitetului administrator al fondului fostilor grănițeri din regimentul I. grănițăresc, și Dionisie Decei, paroh în Orlat, care a făcut serviciul de diacon. Cântările liturgice le-a cântat corul bisericii gr.-cat. din Sibiu, compus din elevi de la școlile medii din loc, ear' cele funebrele de la parastas și sfințirea monumentului le-a cântat, cu multă duioșie și frumuseță, corul seminarului nostru archidieceșan sub

conducerea profesorului de cântări și tipic, presbiter Dumitru Cunțan. Cu multă plăcere a fost ascultată și priceasna „Ochiul“, cântată de cunoscutul cântăreț fruntaș al nostru Isăia Popa, paroh gr.-or. în Ocna.

După terminarea serviciului divin al sfinței liturgii și al parastasului, întreg publicul, în frunte cu preoții slugitori, a eșit la mormânt, unde — pe timp noros și rece — s'a făcut sfințirea monumentului, după care dl *Marienescu*, în numele Academiei, a rostit frumosul discurs comemorativ.

Impresionat de serviciul divin, cu frumoasele cântări cântate de cele două coruri, de prezența elitei societății române sibiene în frunte cu reprezentanții bisericii ortodoxe, dl *Tocilescu*, sufletul scrutător al trecutului glorios și plin de suferințe al neamului românesc, imediat după oratorul oficial al Academiei a rostit un însuflețit discurs — improvisat, — în care a scos la iveală meritele lui Barițiu câștigate pe terenul luminării poporului român, și meritele Ardelenilor, cari întâi au aprins făclia culturii, a iubirii de neam și de limbă și dincolo, peste Carpați, insistând la urmă, că cei-ce țin astăzi locurile ocupate de Barițiu să ducă la îndeplinire programul său, care era: luminarea minții și a inimii, mai ales a inimii românești.

Vorbirea dlui academician *Tocilescu* a făcut adencă impresiune asupra ascultătorilor, și regretăm, că improvisată fiind, nu o putem aduce în întregime.

De încheere amintim, că „Academia Română“ a depus pe mormânt o superbă cunună de lauri, cu fundă albă și cu inscripția: „Academia română — Nemuritoriului George Barițiu“. Asemenea și „Asociațiunea“, tot cunună de lauri de aceeași mărime, cu fundă neagră și cu inscripția: „Asociațiunea — Bine-meritatului president George Barițiu“.

La orele 12 și un sfert ceremonia a fost terminată și publicul s'a resfirat mulțumit cu felul cum Sibiienii au ținut să-și arete recunoștința față de bărbatul care a avut partea leului în luptele purtate pentru redeschetarea neamului românesc din somnul cel adânc și secular. Se va fi înveselit însă și sufletul blând al marelui Barițiu, acolo unde se află, între cei drepti, văzând că neamului său, pentru care el a trăit și a muncit, nu i lipsește însușirea cea mai nobilă și mai frumoasă: sentimentul recunoștinței.

Și acum doarmă mai departe, căci doarme numai, nu e mort, — trăind în inimile întregului neam românesc. („Telegraful“)

mult în putere a ridica pe față arma, periclitau într'una viața lui Bonaparte prin conspirațiuni și întinderi de cursă, secrete.

Pe de altă parte republicanii fanatici, cari vedeau în Bonaparte trădătorul republicei, recuseră de-aseenea la conspirație, pentru a perde pe tiran. Însă Napoleon în eroarea lui gândea, că ceea-ce făceau vr'o câțiva fanatici nebuni e'cu consimțământul întregii partide democratico-republicane. Mașina infernală, prin care dușmanii lui au voit să-l arunce în aer, când mergea în trăsura la operă, a atribuit-o tot iacobinilor. „Acești ucigași, acești tâlhari murdăriți de noroiu au făcut-o și asta; aceștia sunt conspiratorii, cari s'au răsculat împotriva tuturor guvernelor. Dacă nici nu-i putem nimici, cel puțin trebuie să sfărâmați cât se poate și Franța trebuie curățită de acest mușcău urât“.

Zis și făcut. Trei sute de cetățeni, vechi partizani ai republicei, au fost exilați. Se înființară curți de jurați extraordinare, cari erau și ele instrumente pentru întărirea și mărirea puterii absolutiste primului-conzul. Ministrul de poliție, Fouché, și el însuși vechiu iacobin, persecuta fără milă pe colegii săi de odinioară E drept, că au fost în tribunat, și chiar între senatori vr'o câțiva bărbați curagioși, cari să-și ridice vocea în contra acestei tiranii. Dar numărul apărătorilor deplinei libertăți publice a scăzut la un grad foarte mic, până-ce majoritatea servilă împlinea și aducea la valoare de lege ori-ce fel de voință a conzului-prim.

Când deja s'a întâmplat condamnarea celor nevinovați, atunci a ajuns la lumină, că mașina infernală era opera conjurațiilor royalști.

Intr'aceasta s'a încheiat pacea cu puterile străine. În Lunevillé cu Austria, ear în Amiens cu Englitera. Afară de aceea s'a mai legat un contract special spre menținerea bunelor relații cu Spania și regatul Neapoli. După războaie, cari au durat zece ani, republica franceză stătea acum pentru întâia-dată în relațiuni amicale cu Europa întreagă. Totodată cu aceste încheieri de pace începu Napoleon negocierii și în Roma, a căror rezultat fu subscrierea concordatului din partea papei Pius VII și guvernului Franței restituindu-se religia catolică, ștearsă de revoluțiune. Bonaparte vedea în religie legătura, ce împreunează diferitele clase ale societății și un însemnat factor al puterii. Când a readus credința creștină de religie oficioasă, l'au condus și cauze politice.

Legarea concordatului a fost serbată cu mare pompă; conzulul prim s'a dus cu întreaga-i suită la biserică. Generalii Lannes și Augereau, auzind, că vor trebui să meargă și ei la serviciul divin, voiau să se 'ndepărteze, dar Bonaparte nu-i lăsă. Toți au fost siliți a intra în biserică. A doua zi apoi Napoleon îl întârîta pe Augereau întrebându-l, cum l-a plăcut ceremonia. „Foarte bine“, răspuse eroul dela Arcole; „n'a lipsit de cât milionul acela de oameni, cari au murit pentru a se nimici, ceea-ce noi am restituit acum“.

Drept răsplată pentru gloria, pacea și starea îmbunătățitoare, pe care a câștigat-o Bonaparte țerei sale, senatul cu scop de-a arăta îndestulirea, precum și recunoștința națiunii, îi prlungi demnitatea de întâiu conzul cu zece ani. Însă Bonaparte nu se îndestulă cu atâta.

Văzându-și bazele domniei sale întărite, preferă în locul hotărîrei senatului deciziunea adusă de plebiscit și provocându-se la votul acesta al poporului, îi puse următoarea întrebare: dori-l'ar oare națiunea franceză pe el de conzul pe viață? Votul plebiscitului aduse: „da“. Senatul, căruia acum îi era rușine, că i-a oferit mai înainte așa puțin, cu umilinta-și lingușitoare caracteristică întrecu plebiscitul și votă primul conzul chiar dreptul, de a-și designa el singur urmașul. Acum Bonaparte dispunea deja de o putere monarhică absolută și îi lipsea numai numele.

În anul 1802 reprezentanții republicei italiene îi îmbară de-aseenea pe Bonaparte cu dignitatea de președinte. Conzulul prim uni de tot Piemontul cu Franța, ear republica toscană fu transformată în același timp în monarhie, primind titlul de regatul Etruria și a fost dăruită principelui din Parma, prietin și aliat bun al statului francez. Generalul Bonaparte poza acum nu numai ca patron, ci și ca intermediator între diferitele state mai mici și mai mari. Republica elvețiană ceru dela el o nouă organizație. Curțile dela Viena, Londra, Berlin se uitau cu ochi invidioși, cum își câștigă capul republicei franceze prestigiu din ce în ce mai mare și ce influență decisivă exercitează asupra afacerilor din statele vecine. Și Englitera găsi în curind pretext spre a întrerupe scurta pace, d'abea încheiată.

Lupta pe viață și moarte, care sugera mereu puterile acestor două state mari și de altfel istovite, continuă și d'aci încolo. Ministrul Pitt, care stătea în fruntea guvernului englez, era

Congregația comitatului Timișorii.

— Raport special —

Timișoara, 10 Maiu

Marți s'a ținut congregația comitatului Timișorii sub presidența fișpanului *Dr. Molnár Viktor*.

În șirul desbaterilor, vrednicul protopop din Buziaș dl Ioan *Pepa*, singurul care duce în acest comitat lupta în contra stăpânirii, care nicăiri nu e mai fără rușine ca în vecinul comitat, a folosit prilejul pentru a le spune domnilor dela putere în față unele adevăruri, ceea-ce în schimb a dat prilej fișpanului a-și arăta șovinismul nesățios, căci altă calificăție politică fișpanul Timișorii ș-așa nu are.

Întâiu s'au luat în desbatere propunerile.

S'a votat o adresă de loialitate către M. Sa din incidentul aducerii în patrie a osēmintelor lui Rákoczy.

S'a votat o adresă de felicitare către guvern pentru luarea măsurilor energice față de greva dela căile ferate.

Protopopul Ioan *Pepa* a făcut propunerea ca congregația să hotărască că numai aceia pot fi funcționari comitatenzii, cari înțeleg limba majorității populațiunii din cercul în care funcționează. Lucrul acesta este altfel scris și în lege, dar este așa de mult nebăgat în seamă încât iată că trebuie cerut. Nu e numai de dorit — zice dl *Pepa* — ci e și de lipsă ca funcționarul să cunoască limba populațiunii. Acel funcționar care nu cunoaște limba poporului, bun funcționar nu poate fi. Funcționarii aleși pân'acî, cari în timp de doi ani nu învață limba poporului, să abzică.

La cuvintele acestea înțelepte îngâmfaful fișpan al Timișorii a ținut să răspundă, că dēnsul își cunoaște datoria, nu e de lipsă să-l învețe nimeni. Zice că nu strică dacă slujbașul cunoaște limba poporului. La asta i a și făcut atenție pe slujbași. Dar mai departe nu poate merge. *Orî cine se ține patriot, învețe ungurește. În sfârșit suntem în Ungaria și suntem maghiari.*

Fiecare trebuie deci să știe ungurește. Asta vom și duce-o noi la îndeplinire.

Astea sunt cuvintele unui fișpan care guvernează un comitat compus curat din naționalități, unde după lege și fișpanul ar trebui să fie om din sinul vre-unei naționalități, căci numai așa ar putea cunoaște nevoile și durerile populațiunii sale. În schimb are însă îndrăzneala să spună verde că un comitat întreg să învețe limba sa și a slujbașilor săi, par'că nu slujbașii sunt pentru popor, ci poporul pentru slujbași. Scurt mai e la minte dl fișpan al Timișorii. D'apoi dacă ar fi asta adevărat, atunci bietul popor din comitatul Timișorii ar fi trebuit să învețe vre-o 5—6 limbi câte în cursul veacurilor au ajuns.

Așa ar fi trebuit pe o vreme să învețe turcește, în altă vreme latinește, în altă vreme nemțește, ear' acum pe seama slujbașilor fișpanului Timișorii — ungurește. N'a învățat însă pentru-că bine știe el, stăpân de veacuri pe acele plaiuri, că d-alde fișpanii cu ceata sa de slujbași, vin cum vin și lăcustele pe holde, dar' trec de nu le mai rămâne în urmă numai povestea.

Un domn *Dobroslav Péter*, bulgar renegeat, pe cum îl arată numele, a propus ca cuvintele fișpanului să fie trecute la protocol. La sfârșit congregația a respins propunerea protopopului *Pepa*.

A urmat apoi raportul vicișpanului.

Partea cea mai interesantă din acest raport este cea privitoare la turburările socialiste din comitat.

«Agitatorii» — zice dl vicișpan, aceștia au produs turburările.

Dacă însă scuza aceasta s'a putut unde va primi, în comitatul Timișorii, om care cunoaște ticăloșiile administrative din acest comitat, nu va putea primi aceasta explicație. Popor mai blăjin și răbdător ca bănăteanul nu găsești. Dar' nici seamăn la ticăloșii ca aici nu găsești. Și noi nu de aceea ne-am mirat că s'au produs aceste turburări, ci că abea acum s'au produs. Nu servește oare cu destulă explicație pentru nemulțumirea generală chiar răspunsul de mai

sus al fișpanului la interpelarea părintelui protopop?

Le-a și spus-o dl *Pepa*, că agitatori au fost nu numai cei din Budapesta ci și unii slujbași dela administrație.

După aceea ordinea de zi de 503 puncte s'a desbătut într'o oră.

Armata austro-ungară.

Sub titlul «Amintiri din istoria regimentelor române în armata Austriei», maiorul *Temistocle cav. de Grecul* publică în «Voința Poporului» din Cernăuți un studiu, din care scoatem următoarele:

Armata noastră s'a organizat și înmulțit foarte mult, însă totuși stăm după Rusia, Franța, Germania, cari state sunt cu mult mai puternice. În vreme de pace stau peste 340 de mii de ostași în serviciu.

În vreme de război însă putem pune numai 1.200.000 ostași, pe când statele numite ne întrec cu multe sute de mii. Rusia poate înarma 2.500.000, Germania 2.300.000, Franța 2.200.000 de ostași. Aceste armate colosale trebuie nu numai susținute și nutrite, dar și conduse. Aceasta e însă foarte greu și costă foarte mult.

Napoleon cel vestit a rostit odată adjutanțului și generalului său *Rapp*: «Știi în ce constă toată arta războiului? A concentra armata la un loc și în o zi anumită ca să fii indoit mai tare decât dușmanul».

Sentința aceasta e simplă și scurtă, precum toate regulele tacticei militare, dar într'u adevăr foarte greu de împlinit.

Cu împlinirea sentinței aceste a învins în 1813 Napoleon I asupra Prusilor, dar în anul 1870 Prusia sub comanda lui *Moltke* la Sedan asupra Franțuzilor și în anul 1866 asupra noastră la *Königgrätz*, încotro au fost conduse și concentrate 3 armate, contra cărora n'am putut rezista.

Dar nu numai că armatele s'au înmulțit, ci și armele s'au perfecționat, mai ales puștile și tunurile.

Dela anul 1866 până acum, am avut noi în Austria 4 sisteme de puști: *Wenzel*, *Werndel*, *Mannlicher I*, și *Manlicher a doua*, de repetat mai multe ori într'o minută.

În zilele aceste se probează o pușcă, cu mult mai bună și ușoară, care se va introduce în armata întreagă. Deși au costat puștile aceste nouă peste 50.000.000 de florini, totuși nu putem spune că acu-s depline; pentru-că în tot anul se inventează în alte state și mai bune sisteme. Praful, calibrul, precum și proiectilele puștilor s'au reformat de tot, având o percusiune amarnică.

Noi avem tunuri de marină și fortificații, care au un calibru de 40—43 de centimetri, 17 metri de lungi și glonțuri: 300 kilograme de grele, cari trec 110 c. m. prin un panțer de oțel. Așa un tun grandios costă 300.000 de florini și e 140.000 kilogr. de greu.

Un glonț al puștilor celor nouă trece la o îndepărtare de 100 de pași, prin un zid de stejar 60 de centimetri de adânc; prin fer 8 m.m. și prin un zid de lut uscat 55 de centimetri.

La 200 de pași trece un glonț de pușcă prin un zid de cărămidă: 15 centimetri de gros și de lut 30 de centimetri prin un zid.

Dar nu numai că puterea gloanțelor e așa colosală, dar și iuțala lor e mai mare. Acuma merge un glonț și până la 2000 de metri de departe, și poate să omoare pe un om sau o vită.

Până acuma se auzia detunarea tunurilor și a puștilor, și se vedea de departe fumul prafului, deci dar se știe unde e inamicul.

Nainte de 10 ani însă, s'a iscodit un praf fără fum, care invențiune iarăși a nevoit toate statele nu numai la speșe mari, dar și la reformarea reglementurilor și a tacticei.

Înaintarea sau avansarea unei trupe va fi acuma până la 500 de pași înaintea dușmanului acoperit, cu mare sfială și luare de samă, pentru-că din îndepărtare va fi improșcat cu proiectile, nevězându-se de unde vin gloanțele. Aceasta e foarte îngrozitor și pretinde o putere morală deosebit de mare, a merge înainte, neștiind în care moment vei fi mort.

cel mai neîmpăcat dușman al Franței, ear războaiele de mai târziu, în cari s'a vērșat atâta sânge și cari au încununat numele lui *Napoleon Bonaparte* cu o glorie atât de neperitoare, în cea mai mare parte sunt fructul și urmările agitațiilor și intrigelor acestui om fără de inimă.

Guvernul Angliei a fost părtaș chiar și în acele conspirații, cari ascuteau pumnalul împotriva vieții lui *Bonaparte*. Mizerabilii emigranți plăteau pe asasinii lor cu bani englezești. Faimosul mareșal de-odinioară al republicei, *Pichegru*, a țesut firele întinse ale conjurației și a tocmii toate. Acest nenorocit uitându-și vechea sa glorie, își tradă patria, se vându, corp și suflet, prinților dinastiei de *Bourbon* și se făcu aliatul unui bandit *chouan*, anume *Georges Cadoudal*. În complotul acesta erau foarte mulți amestecați; între ei aristocrații de mână întâiu și cu nume strălucit, ca de exemplu prințul *Polignac*. Până și vestitul comandant al armatei dela *Rhin*, generalul *Moreau*, era între complici. *Moreau* privea cu invidie înălțarea lui *Bonaparte*. El, care se credea pe sine însuși mai demn pentru a figura ca și conducătorul republicei, observă plin de ură, că trebuie să cedeze locul în favoarea aventurierului. Urmarea urii acesteia fu joshnica participare la complotul urzit contra lui *Napoleon*.

Trad. după *Aldor* de: *Mircea*.

(Va urma).

Poesii populare.

Doină cătănească.

Plângeți mame și jeliți
 Dragi părinți vă tēnguiți
 Voi prieteni surori și frați
 Azi cu toții suspinați,
 Plânge câmpiile 'nverzite
 Și tu codrule 'nfrunzite
 Plângeți frunze plângeți flori
 Plângeți lună, stele, nori
 C'a venit porunca-'n țeară
 Să plece cătane eară
 Și feciorii cei iubiți
 Ear'-să duc dela părinți
 Rēmas bun sātuțul meu
 Te-oi jeli și 'mi pare rău
 Dar'-mē duc sărac de mine
 Vēd că tot n'-am loc în tine.
 Rēmas bun codruțule
 Să-'ți trăiască frunzele
 Să mai cânte cucu-'n ele
 Și altora vers de jeli
 Vezi că mie-'mi a cântat
 De tine să mă despart.

(Zorlențul Mare)

Nicolae Ţucu,
 econom.

Correspondență din Buteni.

Onorată Redacțiune!

Nu de mult cetărăm în prețuita noastră foaie „Tribuna“ lucruri frumoase, cari se petrec și cari contribuie la înaintarea și prosperarea afacerilor bisericești, din comuna fruntașă de pe valea Crișului alb: *Buteni*, și acum cu inimă plină de bucurie, mă simt îndemnat a vă scrie despre o nouă propășire a acestei comune, deci vă rog să binevoiți a da loc în prețuitul nostru ziar, următorului raport.

Ziua de 18 Aprilie (1 Maiu) a. c., au fost și va rămâne o zi memorabilă, pentru întreg poporul din Buteni și din jur, căci în acea zi a aranjat corul plugarilor de aici, un *concert, împreună cu teatru și dans*. A fost ziua aceasta o adevărată zi de bucurie, atât pentru aceia, cari l'au aranjat, cât și pentru drăgălașii oaspeți din loc și jur, cari s'au prezentat la acel concert, într'un număr atât de mare.

Concertul.

Inceputul a fost fixat pe oarele 8^{1/2}, la 8 însă nu mai încăpeau oaspeții în sala destinată, ba mulți dintre oaspeții erau siliți a asculta concertul din curtea sălel.

Punctul 1. al programei a fost corul bărbătesc:

Motto: „Cântă române plin de mândrie.
Fă să răsună văi și câmpii!...“

Și românașii noștri au cântat și pe români i-au încântat...

Al 2-lea punct a fost compoziția cea nouă și artistică a tinerului nostru compositor Trifon Lugojan „Calea mândrei“. — E frumoasă și artistică această compoziție și predarea ei cere o deosebită îngrijire și multă pricepere; cu toate acestea, deși după-cum mi-se pare corul plugarilor din Buteni a fost primul, care s'a angajat a o executa și prin provincie, acest cor, mulțumită dibaciului conducător și învățator Ioan Roșu, s'a prezentat ca un cor bine organizat, achitându-se pe deplin de angajamentul luat.

A urmat apoi monologul „Soldan viteazul“ de V. Alexandri, predat de coristul P. Bejan, carele prin predarea naturală a neajunsurilor sale cătănești, a stărit mult haz și voie bună.

Punctele 4 și 5 au fost corurile mixte „Hora-curcanilor“ de N. Ștefu și „Dorule o dorule“ de V. Magdu, cari deasemenea au fost predate cu multă esactitate și plăcerea simțită în inimile ascultătorilor s'a exprimat pe deplin în aplausele ce au erupt după fiecare piesă.

Am auzit apoi la punct 6. al programei, poesia cea frumoasă a marelui nostru poet Coșbuc: „La oglindă“, predată de D-șoara Constanța Muntean, învățătoare în Buteni, am auzit cum „pușorul, rămânând acasă singur cu dorul au închis ușa la tindă, cu zăvorul!“... și bine a zis poetul în poesia sa:

„Mama poate fi făloasă
Că mă are!“

căci și noi am fost făloși, când au apărut naimea noastră D-șoara C. Muntean, în portul cel pictoresc românesc și când am auzit-o predând poesia, cu atâta pricepere și aprobam des în gândul nostru, când ne spunea pușorul, în cursul poeziei, că:

„..... el, nătângul,
Ca răspuns te mai cuprinde
Și cu stângul!“

La finea declamării, aplausele să păreau de nesfârșite.

Pe „Nușca“, — punct 7., cor. mixt de V. Magdu, — freneticele aplause a le ascultătorilor, au făcut-o deși a doua oră „s'a dus la fântână, cu cârciegele în mână!“

Corista Floare Ciucur și Ionaș Roșu, au predat în fine comedia într'un act „Otrava de hârciog“ de A. Pop, cu rară dibăcie, dovedind, că românul dela fire e șăgalnic și astfel îi ușor de a satisface așteptărilor și a să furia în inimile ascultătorilor. — Ambii au fost adeseori aplaudați în predarea rolului lor.

Toate punctele programei au fost executate foarte bine, așa că întreg publicul ascultătoriu au fost încântat de cele auzite. Merită toată lauda atât vrednicul și zălosul conducător de cor, Dl. Inv. Ioan Roșu, cât și concertanții, tineretul plugariu din Buteni.

Călușierul și bătuta.

Și dacă cu atâta drag scriseră despre punctele predate în decursul concertului... Ehe! Doamne!!!... ce să zic despre următoarele!?!

Când văzuți, pe cei 12 feciori, cu vătavul lor brav și frumos Dumitru Boșca în frunte, in-

trând în mijlocul sunetului de marș, în sală, par'că mi-se arătau curcanii cântați de nemuritoriul Alexandri, cari...

„Plecară nouă din Vâslui
Și cu sergentul zece...“

cari mergeau să-și îplinească datoria; și când îi văzuți saltând cu atâta exactitate în mândrele noastre jocuri naționale, mă furnica ceva pa la inimă și sângele în vine, pare că îmi circula cu mai mare iuteală...

Nu pot crede, ca să fie vre-un român, care, — văzând aceste jocuri, executându-se cu atât tact și corectitate cum le-au executat și feciorașii de plugari din Buteni, conduși de vătavul D. Boșca, — să nu se simtă răpit de plăcere, după cum răpiți au fost și privitorii din Buteni, cari răsplăteau plăcerea, ce li o causau „călușerii“, cu dese și frenetice aplause, aproape la fiecare figură și în deosebi la finea jocului.

Petreceerea.

La 10^{1/2} ore, s'a terminat concertul și jocurile naționale, când apoi publicul ascultător se desparte, pentru-ca și el să treacă pe terenul de activitate. Tăranii au trecut în sala lor de dans, arangeată spre acel scop, în ospătăria cea mare, ear publicul inteligent a rămas în sala cea mare, de concert.

Sala de concert, — nu de geaba s'a numit ea „sală mare“, căci de când e zidită, tot-dea-una s'a arătat, că a fost cu adevărat mare, ... dar a urmat această petrecere a românașilor de pe marginile Crișului-alb și s'a dovedit, că aceea nu mai e sală „mare“, ci cu adevărat prea „mică“, căci chiar și atunci, când publicul era deja împărțit, se părea că va fi cu neputință de a dansa. — Dar apoi când bătrânul primăș Ghiuțu din Abrud și cu ortacii săi, s'au atins de strunele violinei, a erupt însuflețirea și neluând în seamă strimtoarea, s'a început dansul, ce nu s'au mai curmat, până-ce a răsărit mândrul soare de dimineață, când apoi întreg publicul s'a despărțit cu suvenirii plăcute și salutându-se cu căldură, mergând fie-care la ale sale, cu dorul de a se revedea cât de curând și cât de des unii pe alții, la așa frumoasă și plăcută petrecere.

Participanții.

Din cununa cea mare și frumoasă, care a fost prezentă, în treacăt, am putut să-mi notez, următoarele doamne din Buteni și jur: Agen, (Buhani); Baia, (Dieci); Banman, Bodea, Boșcai, (Bodești); Boțoc, (Comlăuș); Brassay, (Căcărâu); Butean, Caracioni, (Josășel); Cosma, Costa, (Bârsa); Covaciu, (B. Sebiș); Crisnic, Cure, (Covăsin); Faur, (Desna); Georgia, Gurban, Grozda, (Șimand); Hălmăgean, (Cuied); Heret, (Repsig); Ilica, (Bodești); Lazar, (Almaș); Magier, (Saturău); Micluța, (Chestiș); Mihulin, (B. Sebiș); Motocan, (Cil); Nica, (Almaș); Novac, (Văsoia); Novac, (Almaș); Oancea, (B. Sebiș); Pălincaș, Perva, Popa, Popovici, (Șiria); Popovici, (Birchiș); Popovici, (Bârsa); Rafila, (Desna), Raț, Roșu, Roth, Roxin, (Cil); Stan, (Văsoia); Tîrlea, (Slatina); Tucra, (Cuvin); Ungurean (Curtacheriu), Verșigan (Bârsa); Vidu, (Halmagi); etc., etc.; ear frumoasa cunună de dragute floricele, au împodobit-o d-șoarele: Boțoc, (Comlăuș); surorile Caracioni, (Josășel); Curea, (Covăsin); surorile Ilica, (Bodești); Maci, (Zimbru); surorile Magier, (Saturău); Mezei, (Arad); Micluța, (Poenari); Mihulin, (B. Sebiș); Muntean, (Buteni); surorile Olariu (Comlăuș); Oprea, (Chisindia); Pinteș, (Voivodeni); Popoviciu, (Șiria); Șerb, (Zimbru); Șerban, (Bichiș); Ungurean, (Curtacheriu); surorile Voda (Șilindia); etc., etc.

Fost'au de față la acest concert și petrecere toți meseriașii noștri români, din Buteni — cu familiile lor — fost-au prezenți și membrii comitetului parochial, aproape în număr complet.

Și că acest concert, a trebuit să fie astfel, încât să servească spre ridicarea prestigiului nostru și ca bisericanii și ca națiune, au înțeles-o toți cei din jurul Buteniului, dovadă prezența cea mare a coriștilor și a membrilor din comitetele parochiale, de prin comunele: Bârsa, Căcărâu, Chisindia, Cil, Govoșdia, Șilindia, Slatina și Voivodeni, ba și din comunele, afară de marginile protopresbiteratului Buteni, din: Crocna, Hălmagi, Ienopolea și Repsig.

Dee Dumnezeu, că asemenea sări și nopți plăcute, să mai avem, cât de des!... S.

Istoria Naturală

pentru școalele populare

de

Iuliu Vuia

învățător și director.

Recenziune de: I. Furdunu.

(Continuare.)

A. Lüben, creatorul direcțiunii mai raționale a învățământului istoriei naturale, după-ce accentuează însăși în „*cercurilor concentrice*“ trecând la procesul învățământului zice: „Instrucția trebuie să se înceapă totdeauna și la toate treile regnele cu intuiția directă a produselor singulare și cu descrierea acestora, ear nu cu *organografia generală* și cu terminologia, căci aceste au loc numai la urmă, când se vor prezenta ca niște rezultate abstrase din materia de învățământ.“

Se poate deduce dar din cele înșirate, că și autorul pe aceste principii adoptate de școala modernă, — s'a basat la tratarea materiei din Istoria sa.

Nu prea puțin cont a ținut autorul și de „*principiile metodice*“ la tratarea Naturalei sale, când începe cu produsele, cari obvin mai adesea în *economia domestică*, apoi trecând la produsele din patrie, din alte țări, din continente etc.; așa de pildă: la pag. 11 se spune despre „*rinocer*“ cum că trăește în Asia și Africa; la pag. 15, că „*tarandul sau renul*“ trăește în Suedia Norvegia și Rusia; la pag. 59 vine un lucru mai cunoscut: „*prumul*“; nu e de ajuns numai descrierea simplă, ci e foarte la loc că autorul înșiră acolo originea, foloasele și modul de valorizare a prunului respective a fructului său.

Și încă un avantaj mare să observă în cartea naturală a D-lui Vuia, cu privire la: *intuițiune*; dacă e să se îplinească maxima învățatului Seneca: „*Non scholae, sed vitae discimus!*“, apoi ea și la ori care obiect, așa și la Ist. Naturală, unde numai să poate, trebuie ținut în vedere că: „*Intuițiunea este baza absolută a toată cunoștința!*“

Eată cum ne putem explica și multe ilustrațiuni intercalate în Istoria D-lui Vuia, care a avut în vedere împrejurarea, că nu toate produsele naturale se pot numai de cât intui în *mod direct*, ci suntem siliți a recurge la modele, icoane, asemănări etc. precum este adevărat că abia 10—15% din școalele noastre posed „*Tabelele din Istoria Naturală*“; aci ne ajută dar colosal de mult ilustrațiunile, ce autorul ne oferă în studiu său; și cât să poate ne-a înfățișat într'o icoană numai câte un *singur* *product natural*.

La „*Botanică*“, autorul nu s'a mărginit numai la terminologia seacă, ci a descris în special părțile fiecărei plantă procezend eară pe calea sintetică; la pag. 63, 64 și 65 este predat un curs mic dar foarte interesant: „*Nobilitatea pomilor*“, un lucru iarăș de neprețuit și care în alte manuale nici măcar în trăsuri generale nu se prezintă; așa d. e.

1. altoirea prin copulare.
2. altoirea laterală.
3. altoirea sub cojă.
4. altoirea în despicătură și
5. în ocularea.

Tot atât de practic este tratată și *Mineralogia*, unde earăși a proces Dl Vuia *dela indiviți la clasificari* dându-ne și un bogat material despre modul de exploatare, folosul și locul așa că ajungând la „*Geografie*“, aceasta devine legată de „*Ist. Natur.*“ ca și zalele unui lanț puternic; și numai așa se și pot întipări în mintea elevului, toate cunoștințele, dacă acele stau în legătură unele cu altele și pe base cât mai solide.

Abandonând autorul principiul greșit al lui Pestalozzi, când la „*învățământul intuitiv*“ începe cu „*omul*“, ne dă la finea cărții, *descrierea omului* și anume: *aupt părți*; amintind și de suflet, apoi de rasele oamenilor, trece la o scurtă, dar instructivă lecțiune: „*Inimicul omului*“, arătând cum spirtul seau alcoolul sapă mintele multor oameni.

Diferitele rase ale oamenilor și părțile de căpetenie ale corpului omenesc sunt foarte fidel reprezentate și aici prin icoane.

Pentru ca fie cine, să-și poată face o idee cât mai clară, despre munca uriașă ce Dl Vuia a depus la scrierea Istoriei sale (112 pag.) cred că e bine, dacă înșir aici pe scurt, cuprinsul despre materialul bine ales și bine tractat din Istoria Naturală de Dl Iuliu Vuia. (Va urma.)

NOUȚĂȚI.

ABAD, 13 Maiu 1904.

— **Dăruirea Maj. Sale.** M. Sa a bivoit a dăruirii din casseta sa privată 200 cor. pe seama bisericii rom. gr. or. din *Divodeni*.

— **Triumful muncii.** Cu deosebită satisfacție și mândrie înregistrăm faptul măiestrit, că în Congregațiunea sa de Mercuri, orașul Arad recunoscând munca cinstită a direcțiunii „Victoriei”, serviciile bune ce le face institutul pe terenul agriculturii, comerțului și a industriei peste tot, și în special convins fiind de soliditatea sa, la propunerea Magistratului, între vii aprobări și cu *unanimitatea voturilor date* și pentru celelalte bănci din loc a hotărât ca pe viitor banii disponibili ai orașului să se depună spre fructificare și la institutul nostru „Victoria”.

Felicităm institutul și direcțiunea pentru acest nou succes și semn de încredere obștească și dorim prosperare și izbândă tot mai mare pe terenul activității sale atât de mare și mănoasă.

— **Altă osândă.** Dl Valeriu E. Molovanu, fost redactor la „Tribuna” din Sibiu, care tocmai își face osândă de 3 luni și se dăse într-un proces de presă, a mai fost osândit alaltăieri la Curtea cu jurați din Cluj, pentru agitație (ce-ar fi săvârșit prin articole publicate în „Foaia Poporului”) la alte 4 luni temniță și 1000 cor. amendă. D-sa a făcut cerere de nulitate la Curie.

— **Act de pietate.** Din incidentul trecerii în viață a vrednicului preot Ioan Burdan, — precum aflăm din izvor sigur direcțiunea institutului de credit și economii „Victoria” din Arad, în semn de recunoștință și pietate către memoria fericitului preot I. Burdan, fost acționar și censor al institutului, în loc de cunună pe sicriul răposatului, a dăruit la fondul „Cununii Eterne” o sumă de 50 coroane — ear pentru ajutorarea pruncilor săraci și bunii dela școala confesională din comuna Sinitea earășii a dăruit 50 coroane.

— **D. Popovici,** celebrul nostru artist, după concertul din Sibiu a plecat la București. Cam peste două săptămâni d-sa va da acolo un concert cu program pur wagnerian la care va asista și M. Sa Regina.

— **Expoziție.** Dl Octavian Smigelski, după cum suntem informați, își va expune pânzele la București. Nu ne îndoiim că și acolo va fi apreciat după dreptă voaloare: ca pictor fruntaș în ce privește mai ales pictura bisericească bizantină.

— **Inmormântarea** preotului Ioan Burdan în Sinitea s'a făcut Marți cu asistența protopopului tractual George Popovici și a 23 preoți. Un semn acesta despre iubirea de care defunctul se bucura între colegii săi. Vorbire a ținut preotul din Cherechiu, dl Alex. Munteanu, storcând lacrimi tuturor celor de față.

Fie-ți țărina ușoară.

— **Instalarea episcopului sârbesc.** Din Timișoara se anunță telegrafic, că la 12 l. c. a fost instalarea episcopului sârbesc Dr. Letics din Timișoara. În ziua precedentă societatea Beseda a aranjat o festivitate. Cu privire la programa festivității un ziar maghiar observă, că între multele puncte nu se află nici imnul maghiar, nici Szózatul, nici măcar o altă cântare maghiară! Aduge însă cu o oareș-care satisfacțiune, că un membru al societății a făcut „ce e drept” o propunere în acest sens, dar asta nu s'a primit!

— **Alegerile comunale din Viena** s'au terminat în ziua de 6 Maiu prin completarea mandatelor vacante din colegiul I.

Jidano-liberalii nu și-au putut afirma mandatele, decât în cetate, Alsergrund și Döbling, unde populația jidovească este foarte numeroasă. Au pierdut însă mandatele, ce le aveau în Wieden (3) și Mariahilf (2). — Partidul social-creștin a câștigat 5 mandate, ear în Alsergrund și Döbling, considerate până acum drept cetăți ale liberalismului manchesterian, diferența între minoritatea social-creștinilor și voturilor jidano-liberalilor, n'a fost decât 59 și 39. — În ziua de 6 Maiu s'au făcut alegerile pentru 47 mandate, din cari la 31 au reușit social-creștinii și la 16 jidano-liberalii. — Numărul total al consilierilor comunali este 158, din cari 136 sunt social-creștini, 20 jidano-liberali, 2 social-democrați. Jidano-liberalii au pierdut 5 mandate, și în urma înmulțirii mandatelor în cercul IX, au câștigat unul.

— **Telefon între Budapesta și Belgrad.** Se anunță din Budapesta că pertractările privitoare la înființarea liniei telefonice între Budapesta și Belgrad sunt deja terminate. Instalarea liniei este prin urmare numai chestie de timp.

— **Dar pentru biserică.** Subscrierul preot vin a face cunoscut cumcă prea onor. domn Nicolae Proștean avocat în Lugoj dimpreună cu stimata doamnă Ana soția d-sale, care sunt un suflet blând, plin de bunătate, de credință și de evlavie, care în mai multe rânduri au donat bisericii noastre vestminte bisericești, prapore, un potir suflat cu argint precum și alte daruri, cari și acuma au donat la biserică noastră 20 cor., pe sama unui clopot nou, pe care credincioșii îi și numim ca patronii ai bisericii noastre. Pentru această faptă nobilă aducem și acum pe această cale, sus-numiților creștini călduroasele noastre mulțămiri, și le dorim ca atât-știutorul Dumnezeu să-și reverse darurile sale cele bogate, asupra lor, lungindu-le firul vieții cu deplină sănătate, fiind și altor credincioși exemple strălucitoare.

Malincav, în 18 Aprilie 1904. Protopresbiteratul Sighișoarei. Nicolae Stoicovici.

— **»Arad jövöje«** (Viitorul Aradului) este titlul unei broșuri scrise de magnatul *Vásárhely Béla*. Întrânsa distinsul scriitor maghiar arată pe base științifice și referindu-se la date statistice, în ce chip trebuie lucrat pentru dezvoltarea orașului. D-sa propune multe mijloace, de aprobat, între cari insistă mult asupra dezvoltării căilor de comunicație, proprii a lega mai strâns provincia de oraș și a mări pe d'oparte comerțul ear pe de altă parte a înlesni producătorilor vânzarea.

La broșură sunt anexate și două cărți bine executate.

— **Foc mare în Franzensbad.** Marți dimineața la 3 ore s'a iscat foc în podul sălii de concert, care a consumat întreg interiorul edificiului Dauna se urcă la 150.000 coroane.

— **O invenție practică.** Primum următoare: Am onoare a vă aduce la cunoștință că am inventat un aparat pentru hărți care se poate întrebuința cu același succes la învățământul istoriei naturale.

Aparatul stă din două suluri pe cari se împătură hărțile și tablele cu ajutorul mânerelor. Intorcând de mânerul c. hărțile resp. tablele merg în sus ear întorcând de sulul d. merg în jos până ce găsim harta resp. tabela de care avem trebuință.

Avantajele acestui aparat sunt că putem folosi pe ele atâtea harte resp. table de câte avem trebuință, scutim elevii de dispoziția penibilă de a se sui pe bănci ori scaune la folosire; putem să-l mutăm după trebuință, unde voim; nu se nimicesc cu ocaziunea curățitului ori vărutului și nu le umple așa ușor praful. *Roșia*, Maiu 1904.

Iosif Stanca, inv.

— **Curiositatea unui ziarist.** Tinera regină a Olandei, Vilhelmina, a cercetat zilele trecute bucătăriile pentru săracii din Amsterdam, examinând cu de-amănuntul toate de prin culină. A gustat până și din mâncări, laudând cu multă recunoștință hărnicia bucătăresei.

— Dar unde țiței uneltele de mâncare? — întrebă cu voce blândă regina.

— Aici Majestate, — răspunsă dama ealauzitoare, și deschisă ușa dulapului de stejar. Dar în acest moment toate au exclamat: în dulap este un bărbat. Perplexitatea bucătăresei era la culme, când dama călăuzitoare o privea aspru din creștet până în tălpi — cugetând probabil, că acesta este ibovnicul ei. Ea însă automatic să apăsă, făcând aluziune la etatea ei înaintată. Într'aceea bărbatul suspect eși din dulap, și se apropie cu respect de stăpâna țării, descercând situațiunea enigmatică. Era adevărat un colaborator al unui ziar de frunte din loc, care pentru aceea s'a ascuns în dulap, ca să fie martor al vizitei reginei despre care știa că nu-l convine când raportori să află în apropiere ei. Regina s'a amusat din cale afară în urma acestei destăinuirii a ziaristului, căruia i-a întins mâna, rugându-l să-și trimită un număr viitor al ziarului la care colaborează.

Licitațiune minuendă.

Pe baza încuviințării Ven. Consistoriului diecesan din Caransebeș de dtto 22 Aprilie 1904 Nr. 1136 B. se escrie licitațiune minuendă pentru *îngrădirea avlii bisericii gr.-or. rom. din Răcășdia*, comitatul Caraș-Severin, cu zid de piatră cioplită și gard de fer, pe dtto 2 Iunie (15 Iunie st. n.) 1904 la 10 ore a. m. în școala gr.-or. rom. clasa II din loc. — Prețul exclamării 9141 cor. 83 fil.

Modelele de piatră cioplită, planul și specificarea speselor se poate vedea în orice zi la oficiul comitetului parochial.

Condițiunile licitațiunii se vor face cunoscute licitațiunilor înainte de începerea licitațiunii.

La licitațiune vor fi admiși numai măestri experți cari pot dovedi desteritatea prin mai multe întreprinderi de felul acesta seyârșite bine și fără procese și cari vor depune vadiul de 10%.

Răcășdia, din ședința comit. paroch. ținută la 17 Aprilie 1904.

Emilian Novacovici
inv. și preș. com. par.

Nicolae Mergea
not. com. par.

În conțelegere cu protopresb. tractual.

224 1-3

INSERTIUNI ȘI RECLAME.

Un tiner gr.-or. de 21 de ani, ales preot într-o comună cu poziție frumoasă, cu o avere proprie de 10—15000 fl; dorește a face cunoștință cu o domnișoară inteligentă, din familie bună, cu ceva avere, și în etate de maximum 21 de ani.

Epistoalele încât se poate provăzute cu fotografie sunt a se adresa la redacția „Tribunii” în Arad.

Se asigură serioșitate și cea mai perfectă discrețiune.

216 1-5

100 bucăți

de

Propise de școală

cunoscută peste tot locul, costă una coroană, pe lângă trimiterea anticipativă a prețului plus porto poștal de 30 fileri expedițiunea se face franco sub legătură în blocuri tari pentru a fi scutite contra frângerei: Dela 100—750 bucăți francarea se face pentru 72 fileri. Cu rambursă spesele de expedițiune sunt cu mult mai mari.

Biuroul de administrațiune al lui

Ingusz I és Fia.

Arad

207

Primul institut de artă sud-ungar pentru
zidirea de altare, de sculptură și de aurit.

Temesvár-Józsefváros, vis-à-vis de claustru.

Atrag atențiunea prea onoratei preoțimii și a d-lor curatori supremi bisericești, că în atelierul meu pregătesc iconostase noi, altare, scaune episcopice și alte aranjamente complete bisericești.

Pe iconostas pictez nouă icoane de artă, afară de aceea auresc și vâpșesc din nou iconostase vechi. Primesc și vâpșitul de biserică. Trimit schițe de plan gratuit. La dorință călătoresc la fața locului pe speșele mele. Recomand icoanele mele de relief, peatră masivă cu vâpșeală polichronică-statue sante dela 60—180 cm, mărim. *Madonna de Lourdes*. *Inima Mariei de 9 ani bogat*, aurite cu vâpșeală polichronică.

De present se pregătește pe seama bisericei din Keszemare: *Inima sfântă a lui Iisus și Madona de Lourdes* în înălțime de 160 cm.

De serviciu prompt și echitabil îngrijește:

140 4—52

NAGY NEP. JÁNOS

Temesvár-Józsefváros, Bonnaz-utca 6 sz. (casa proprie).

Coasa de oțel „Bur“ este cea mai bună pe lume
ai cărei unice liferanți pentru întregul continent și pentru America sunt
Winkler és Grauer, Kőbánya 34

la cari e a se adresa ori ce corespondență privitoare la coase.

Coasa de oțel „Bur“ taie admirabil!

500 coroane plătesc, celui ce este în stare să ne arate o coasă de oțel „Bur“ veritabilă ca provenită din altă fabrică.

1000 coroane plătesc celui ce ne poate arăta dintre 100 coase de oțel „Bur“ două reale.

Coasa de oțel „Bur“ numai atunci este veritabilă, dacă pe mâner poartă gravată inscripția aceasta: *W. G. Kőbánya*, iar pe latul ei este tipărită marca firmei cum arată figura asta: 190 3—20

Preț-curent ilustrat și gratuit.

Facem atent pe ori cine în interesul său propriu, de a se păzi de marfa de imitațiune. Coasa „Bur“ satisface pretențiunii ori-cărui econom în modul cel mai perfect.

Acest favor are a-l muițami coasa de oțel „Bur“ singur ascuțitului său admirabil, nici prea tare, nici prea moale. Mai ales pentru aceea este coasa „Bur“ corespunzătoare, pentru-că are simcea și gramez tare, ear ascuțul foarte subțire. Mulți economi strică și cea mai bună coasă, prin faptul că nu știu să o bată. Asta însă pe lângă toată nedibăcia economului este eschișă la coasa „Bur“, de oare-ce firma noastră trimite coasa bătută și probată. Pentru de-care bucată se primește garanția, iar care nu corespunde schimbăm pentru alta, însă mărturisim din experiență, că între 1000 coase nu e nici una rea.

Prețurile coasei de oțel „Bur“

60	70	75	80	85	90	95	100	110	120 cm. lungă
1-80	2-10	2-20	2-30	2-40	2-70	2-80	2-90	3-20	3-60 Cor.

La comanda de 5 bucăți suportă speșele postale; la comanda de 10 bucăți fabrica nu numai că suportă speșele postale, dar dă și o coasă în dar, ear la comanda de 20 bucăți, fabrica pe lângă suportarea speșelor postale și trimiterea a două coase, trimite și două tablouri frumoase din timpul războiului burgo-anglez. Căteș „Bur“ la coasa de oțel „Bur“ 1 coroană. O cote „Amersau“ bucată 30 fl. Aparat pentru batera coasei (nicovală și ciocar) 1 cor. 90 fl. *Noutate!* Tăcșă netrivită p. coasă pâr cu cheie cu tot 30 fl. 10 buc. 2 60 cor

Jachete de modă

după croiul recunoscut cel mai bun se află în mare cantitate

în casa de mărfuri pentru haine de dame

M. A. STERN.

ARAD, Andrásy-tér
vis-a-vis de palatul minorităților.

225

Imprumuturi de bani pe amortisare

mijlocește pe lângă condițiile cele mai avantajoase, pe moșii și case în orașe cu 4%, 4.5 și 5% și amortisare de

20, 25, 30 și 50 de ani

adeacă în camătă e socotită atât camătă cât și amortisarea din capital.

Principiul meu e îndestulirea M. On. public, care vrea să facă imprumuturi ipotecare.

Imprumuturile se plătesc în bani gata, scrisorile ipotecare se plătesc cu valoarea lor nominală. Speșe prealabile nu sunt, tacșele mi le socotesc ulterior.

Pentru deslușiri mai detașate a se adresa la

HERZOG SÁNDOR

Arad. str. Weitzer-János Nr. 15, ușa 7.

220

SUCCES GARANTAT!

Birou tehnic pentru zidirea de cuptoare de impregnare

Nr. privil. m. 29.468.

HOLZNER LAJOS

fabrica de vapor pentru impregnarea de cărămizi.

LUGOS.

178

Recomand cuptoarele mele escelente pentru tot felul de cărămizi impregnate pietri fundamentale, de drumuri și de cabel etc., cari absolut nu permit pătrunderea și isvorirea apei.

Deslușiri, budget, modele precum și materii necesare pentru experimentare trimit gratuit.

Institut propriu pentru explorarea de lut străin.

S'a dovedit de excelent!

Specialitate.

Investițiune minimală!